

Suunnanvaihtoteemat – uusi nimitys vanhoille tutuille

Venäläisessä tehtäväkirjallisuudessa esiintyy termi ”suunnanvaihto” (engl. reversal), joka tarkoittaa muun muassa useissa artikkeleissa sivuamiani ”reversal I”- ja ”reversal II”-teemoja, joissa valkean alkusiirrot ja matti- tai uhkaussiirrot vaihtavat järjestystä, siis niin sanoakseni vaihtavat suuntaa eri vaiheissa.

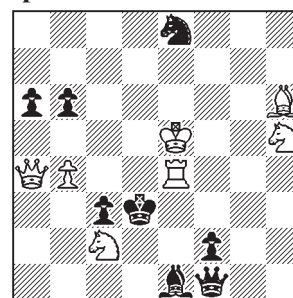
Varsinaiset suunnanvaihtoteemat ovat kuitenkin ne vanhat tutut: Dombrovskis- ja Hannelius-teemat ja Banny ja Vladimirov, eli tuo tuttu ”neliapiila”, josta Jan Hannelius teki selkoa jo *Suomen Tehtäväniekat* -lehden n:ossa 2/1985 (s. 5–7) otsikolla ”Paradoksaalinen neliapiila”. Seuraavassa teen katsauksen näihin neljään teemaan ja niiden historiaan, joka onkin paljon pitempi kuin em. artikkelin syntyaikeihin luultiin. ”Suunnanmuutos tai -vaihto” terminä kaivannee hiukan selitystä. Kussakin em. teemassa on kysymys siitä, että valkean temaattisten houkutus- tai alkusiirrot vaihtavat ratkaisuvaiheeseen nähden suuntaa eli ilmaantuvat peliin uudestaan mattisiirtoina. Samoin mustan kumoussiirrot houkutuksissa muuttavat suuntaansa ja tulevat uudestaan peliin ratkaisun muunnelsiirtoina. ”Suunnanvaihto” on terminä täysin omaa keksintöäni, ja sen osuvuudesta voi olla toki montakin mieltä, mutta termi voi tuntua erikoiselta vain siksi, että se on uusi ja vaatii totuttelua, kuten uudet asiat aina.

Dombrovskis-teema

Aloittakaamme Dombrovskis-teemasta, jonka erittäin kuuluisa kantatehtävä on 1: 1.Lc1!? (2.Rf4A#) Ld2a!, 1.Rg3? (2.Td4A#) De2b!, **1.Re3!** (2.Dc2#), 1.- Ld2a 2.Rf4A#, 1.- De2b 2.Td4B#, (1.- Ke2 2.Dd1#). Perusmuodossaan teema siis sisältää (vähintään) kaksi houkutusta, joiden uhkamattit musta torjuu siirroilla, jotka ratkaisupelissä mahdollistavat nuo uhkamattit. Melkoinen paradoksi! Oleellista teemalle on, kuten jo Dombrovskis painotti, lisäksi se, että temaattinen peli ei saa olla valmiina jo alkuasemassa, ja esimerkkejä, joissa se on valmiina, nimitänkin ”pseudo-Dombrovskikseksi” seuraten tässä puolalaisproblemisti Ryszard Kapican suositusta. Teema on muuten saanut nimensä tietysti tehtävän 1 laatineen latvialaislaatijan mukaan. Tehtävässä kiinnittää huomiota vielä hieno, kaksi pakoruutua antava alkusiirto.

En tiedä, missä määrin teeman esiintymistä ennen tämän kanta-muodon ilmestymistä on kartoitettu, mutta esittelen nyt sen, mitä omaan haaviini on tarttunut. *Die Schwalben* joulukuun numerossa 1990 (n:o 126) ilmestyi Michael Kellerin artikkeli ”Die Übertragung moderner Zweizüger-Funktionswechselthemen in den Dreizüger“, jonka jälkisanoina lehden 2-siirtoistoimittaja Hans-Dieter Leiss esitteli mm. tehtävän 2, joka edeltää

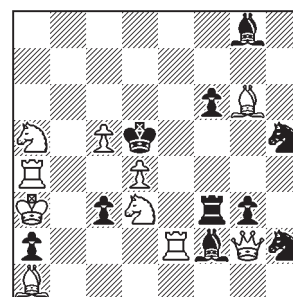
S1. Alfreds Dombrovskis 1. palk. *Probleemblad* 1958

2#

7+8

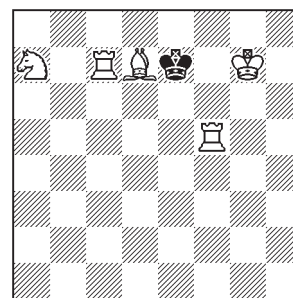
S2. Alfred Pries 1. main. *Die Schwalbe* 1951

2#

10+10

S3 François-Xavier Burke *Orillia Packet* 1889

2#

5+1

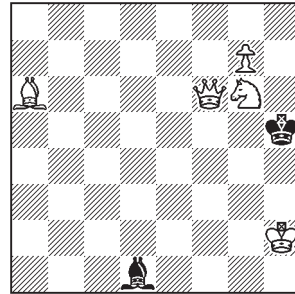
Dombrovskisin idean, mutta ei saanut aikanaan hollantilaistuomareilta sen enempää kuin 2-siirtoisekspertti Hermann Albrechtiltakaan erityisempää huomiota osakseen: 1.Tc4? (2.Rb4a#) c2a!, 1.- Te8[7]? (2.Le4B#) Le6b!, **1.Te3!** (sp.), 1.- c2a 2.Rb4A#, 1.- Le6b 2.Le4B# (1.- L~7 2.L[x]f7#, 1.- R5~ 2.R[x]f4#, 1.- R2~ 2.Dxf3#, 1.- Lf~ 2.Dxa2#, 1.- f5 2.Te5#). Kansainvälisesti melko tuntematon hampurilaislaatija jäi siis vaille ansaitsemaansa maailmanmainetta?

No, näin yksinkertaisesti asia ei tietenkään ollut, kuten sähköiset tietokannat meille opettavat. Ensinnäkin Priesin tehtävän esipelissä toinen teemamuunnelma on jo valmiina: *1.- Le6 2.Le4#. Lisäksi 1950-luvulla oli muitakin laatijoita, jotka löysivät aidon Dombrovskis-kaavion ennen Dombrovskisia tai samoihin aikoihin kuin hän, mm. David Hjelle, Cyril Kipping, Rafael Candela Sanz, Cornelis Goldschmeding, György Bakcsi sekä Henk ja Piet Le Grand. Mutta sen lisäksi on joukko vielä vanhempia teemaesiintymiä, joista vanhin löytämäni on miniatyyrimuotoinen 3: 1.Td5? (2.Rc6A#) Kd8a!, 1.Tf8? (2.Rc8A#) Kd6a!, **1.Tb7!** (sp), 1.- Kd8a 2.Rc6A#, 1.- Kd6b 2.Rc8B# Vaikuttaa kovin simppeleltä skeemalta, mutta siinä(kään) suhteessa tehtävä ei kalpene monien modernien pienimuotoisten teematulkintojen rinnalla.

Toinen 1800-lukulainen 4 esittää jo vähän kiinnostavampaa peliä: 1.g8R? (2.Df5A#) Kg4a!, 1.Lc8? (2.Rf4B#) Kh6b! 1.Ld3! (2.Dh4#). 1.- Kg4a 2.Df5A#, 1.- Kh6b 2.Rf4B#. Ehtipä muuten Sam Loydkin uransa ehtoopuolella pistää lusikkansa tähän soppaan (*St. Louis Globe-Democrat* 1907; Kf4 Da3 Th1 Lg6 se3 – Kc4 [5+1] 2#, 1.Ke5? [2.Ld3#] Kb5! 1.Tb1? [2.Lf7#] Kd5! 1.Th6! [sp.] Kb5/Kd5 2.Ld3/Lf7#), mutta hänenkin tehtävässään K on ainoa mustan teemanappula.

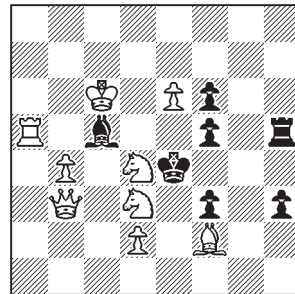
Dombrovskis-teeman esityksiä löytyy toki myös 1900-luvun ensipuoliskolta, mutta niissäkin näyttää usein olevan teemanappulana pelkkä mK, tai sitten ne esittävät pseudo-Dombrovskista, joten ihan uutta löytääkseen täytynee mennä 1950-luvulle ja esi-Dombrovskislaiseen kauteen. Samana vuonna Dombrovskisin pioneerityön kanssa ilmestyi 5: 1.Dd1? (2.Dxf3A#) Kxd3 2.Dc2#, 1.- Lxd4a!, 1.Rb5? (2.Dd5B#), 1.- Ld4 Rd6#, 1.- f4b!, 1.Re5! (2.De3#), 1.- Lxd4a 2.Dxf3A#, 1.- f4b 2.Dd5B#. Kaksi pakoruutua annetaan tässäkin, ja koneisto poikkeaa AD:n työstä selvästi muuten, paitsi että ratkaisussa musta luopuu kummastakin pakoruudusta vuoronperään. Dombrovskisin työssä mK:n siirtyminen toiseen pakoruutuun antoi uuden muunnelman, Bakcsin tehtävässä pakoruuduille siirtyminen ei torju uhkausta. Silti tehtävän alhainen sijoitus hämmästyttää.

S4. A. Burnette
La Presse 1898

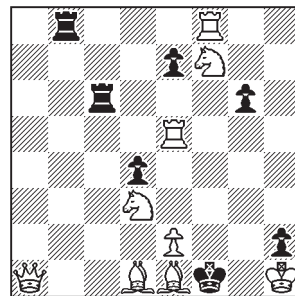
2# 5+2

S5. György Bakcsi
8. kum. *Magyar Sakkélet* 1958

2# 9+7

S6. Juri N. Vahlakov
1. palk. *Yleisvenäläinen T* 1963

2# 9+7

Ristiinsuljettu Dombrovskis

Väliotsikon termi on suomennos englanninkielisestä termistä 'cross-closed Dombrovskis', joka puolestaan on Jevgeni Fomitšovin englanninnos venäjänkielisestä termistä 'perekrestnozamknutnaja forma Dombrovskisa temy'. Jätän kielitieteen mutkat sikseen ja annan tässä tämän muunnoksen lausekkeen:

1.~ (2.A#) 1.- b 2..B#, 1.- a! tai
1.- a 2.C#,
1.~ (2.B#), 1.- a 2.A#, 1.- b! tai
1.- b 2.D#.

Kaavion tunnistamista tehtävissä vaikeuttaa hiukan se, että temaattinen kumous voi olla myös normaali puolustussirto, mutta ominaista sille on se, että teemapuolustukset (tai -kumoukset) esiintyvät muunnelmasiirtoina niissä vaiheissa, joissa ne eivät missään nimessä toimisi kumoussiirtoina.

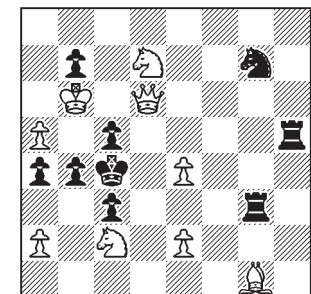
Tämän Dombrovskis-muunnoksen yksi varhaisimpia esiintymisiä saattaa olla aluksi aika mutkikkaalta näyttävä 6: 1.Lc2? (2.Lb4#) Ta8a 2.La5#, 1.- Ta6b!, 1.Lb3? (2.Lc3#), 1.- Ta6b 2.La5#, 1.- Ta8b!, 1.La4? (sp.), 1.- Ta8a 2.Lc3#, 1.- Ta6b 2.Lb4#, 1.- g5! 1.Lc3? (2.Lb3B#), 1.- Ta8 2.La4#, 1.- Ta6b!, 1.Lb4? (2.Lc2A#), Ta6b 2.La4#, 1.- Ta8b!, 1.La5! (sp.), 1.- Ta8a 2.Lc2A#, 1.- Ta6b 2.Lb3#, 1.- Tb... 1 2.Rd6#, 1.- Tc...1,e6 2.Rd8#, 1.- g5 2.Tf5#. Oleellista pelissä on myös reversal I (1.B a 2.A, 1.A a 2.B) - ja reversal II (1.A [2.B#], 1.B [2.A#]) -kaavioiden toteutuminen.

Ihanne-Dombrovskis

Väliotsikon muunnos kulkee myös nimellä täydellinen (t. täysi) Dombrovskis (engl. ideal t. complete D.). Sille on tyypillistä molempien teemasiirtojen esiintyminen houkutuspelissä siten, että myös ei-kumoavaa siirtoa seuraa (uusi) matti, eli lauseke 1.~ (2.A#), 1.- b 2.C#, 1.- a!, 1.~ (2.B#), 1.- a 2.D#, 1.- b!, 1.! (~) a/b 2.A/B#.

Kovin pontevasti ei tietenkään kannata väittää tehtävää jonkin teeman ensiesitykseksi, mutta varhaisempaa tällä kaaviolla en ole löytänyt kuin 7: 1.e5? (2.Dxc5A#), 1.- Tg6b 2.Re3#, 1.- Th6a!, 1.Le3? (2.Dd3B#), 1.- Th6a 2.Re5#, 1.- Tg6b!, 1.Kxb7! (2.Da6#), 1.- Th6a 2.Dxc5#, 1.- Tg6b 2.Dd3#. Tehtävässä on vielä yksi matintuotosvaihe: 1.Lxc5? (2.Dd4#), 1.- Th6 2.Re5#, 1.- Tg6 2.Re3#, 1.- Re6! Muualla kuin temaattisissa pelissä on pikku puutteita (mm. vLg1:n osallistumattomuus peliin varsinaisessa ratkaisussa), mutta olisi silti kiva tietää, jäikö tehtävä todella ilman mitään

S7. John. M. Rice
Die Schwalbe II/1969

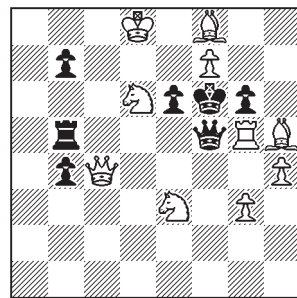
2# 9+9

sijoitusta, ja jos, niin miksi. Itselläni ei taida olla 1970-luvun alun *Die Schwalbe* -lehtiä, mutta jos jollakulla on, niin...

Dombrovskis puolustusmuodossa

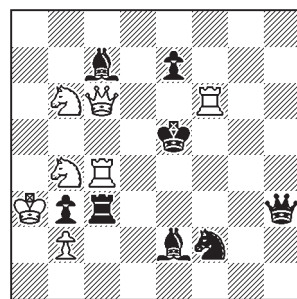
Annetaanpa Milan Velimirovićin määritellä tämä variantti, joka kantaa myös nimeä ”kompleksinen (engl. complicated) Dombrovskis”: ”Dombrovskis-teema, jossa sen sijaan, että mustan siirrot olisivat kumouksia, ne ovat puolustuksina vastaavissa houkutusissa ja johtavat matinmuutoksiin verrattuna yhdistävään vaiheeseen, joka on tavallisesti ratkaisu, mutta voi olla myös muu houkutus... tai jopa esipeli” (*ECP*, 141). ”Yhdistävä vaihe” on se, jossa kaikki teemapuolustukset ja -matit esiintyvät, eli lauseke on 1.~ (2.A#) a 2.C#, 1.~ (2.B#) b 2.D#, 1.~ a/b 2.A/B#. Esimerkkitehtävässä **8**, joka on taas varhaisin jäljittämäni, on yhdistävänä vaiheena esipeli: *1.- e5a 2.Re8A#, 1.- Ke5b 2.Rg4B#, 1.Dc7? (2.Re8A#), 1.- e5a 2.De7#, 1.- Ke5b 2.Lg7#, 1.- Td5!, **1.Df1!** (2.Rg4B#), 1.- e5a 2.Txg6#, 1.- Ke5b 2.Da1# (1.- gxh5 2.Lg7#). Peli sisältää itse asiassa enemmän kuin lääkäri määrää, sillä houkutus- ja ratkaisupelivaiheessa *molempiin* mustan teemasiirtoihin on uudet matit! Ja näyttää siltä, että tämäkään tehtävä ei saanut armoa tuomarin silmissä, vaikka tässä on vielä 3x2-Zagorujko kaupan päälle. Tehtävä on toki jälkipainettu useassa lähteessä, mm. *FIDE-albumissa 1974–1976* (s. 21).

S8. Sergej Šedej & Viktor Mel’nitšenko & Mykola Tšernjavski *Šahs/Šahmaty* (Riika) 5/1974

2# 10+7

S9. William Shinkman Lähde? 1904

2# 7+8

Dombrovskis-paradoksi (t. -efekti)

Temaattinen mustan siirto, jota yhdessä vaiheessa seuraa temaattinen matti, on puolustuksena (tai kumouksena) samaa mattiuhkaa vastaan toisessa vaiheessa. Lauseke: 1.~ (2.A#) a! tai a 2.X#, 1.~ a 2.A#. *ECP* esittelee Henri Weeninkin vanhan, mahdollisesti tiedostamatta laaditun teemaesityksen (n:o 482; 1. palk. *Bristol Times and Mirror* 1931), mutta vanhempikin on olemassa, nimittäin **9**: *1.- exf6a

2.Dd5A#, **1.Tcf4!** (2.Dd5A#), 1.- exf6a 2.Dxf6X# (1.- Td3 2.Rc4#, 1.- Lc4 2.Dxc7#, 1.- Lf3 2.Dxc3#, 1.- Dd7,e6 2.R[x]d7#, 1.- Tc5 2.Dxc5#, 1.- Txc6 2.Rxc6#, 1.- De6[d3] 2.D[x]e6#, 1.- Df5 2.T4xf5#). Muunnelmatarunsaudesta voi temaattisen pelin lisäksi bongata ainakin nappula-grimshaw’n c4/d3:sta ja pari muutakin katkoa. Temaattisesti ajatellen peli 1.Tcf4? (2.Dd5#) exf6! olisi myös esipelin ja ratkaisun kera siis toteuttanut teemavaatimuksen.

Dombro-Zagorujko-teema

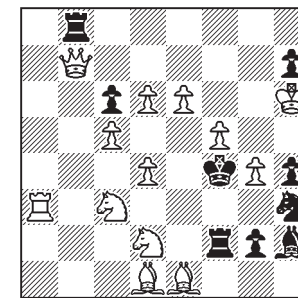
Sitä mukaa kuin teemojen määrä kasvaa, kasvaa myös erikoisten teemanimityskombinaatioiden määrä. Edellä esittelin jo yhden Zagorujkon, jossa oli Dombrovskisia puolustusmuodossa, mutta Dombro-Zagorujkon toteuttaa määritelmän mukaan ”Zagorujko... joka sisältää vähintään yhden Dombrovskis-paradoksin” (*ECP*, 140).

Jälleen arveluni mukaan ensimmäisiä teemaehdot täyttäviä tehtäviä on kuuluisa **10**: *1.- Kg3a 2.Rd5A#, 1.- Ke3 2.Re2#, 1.Dxc6? (2.Rd5A#), 1.- Kg3a 2.Df3#, 1.- Ke3 2.De4#, 1.- Tb3!, 1.Dg7! (2.De5#), 1.- Kg3 2.Re2#, 1.- Ke3 2.Rd5#. Lisäyanssina ovat vielä esipeli- ja ratkaisuvaiheen vuorottelumatit.

Hannelius-teema

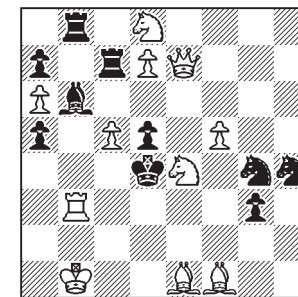
Tämän ”suomalaišteeman” oletettuna ensiesityksenä pidettiin pitkään tehtävää **11**: 1.eR~? (2.Lc3A#) Txc5a!, 1.Rd2? (2.Td3B#) Lxc5b!, 1.Rc3?

S10. Sergej Šedej 2. palk. *Šahs/Šahmaty* (Riika) 1963

2# 13+9

S11. Jan Hannelius 2. palk. e.a. *Die Schwalbe* 1950/II

2# 11+10

(2.Rb5#) Re5!, **1.Rd6!** (2.Rb5#), 1.- Txc5a 2.Td3B#, 1.- Lxc5b 2.Lc3A# (1.- Re5 2.Re6#). Kuten kirjainkaavio osoittaa, kumous- ja mattisiirtojen suhde on päinvastainen kuin Dombrovskis-teemassa. Aluksi teema ei herättänyt huomiota, mihin oli kaksikin syytä: ensinnäkin Hanneliuksen tehtävän *tarkoitettu* painopiste on uhankorjaustematiikassa, josta ei tuohon aikaan ollut vielä laadittu paljoa, ja toiseksi kaavion vastinparia eli Dombrovskis-teemaa ei ollut vielä tunnustettu. Sitten teema kulkikin pitkään nimellä ”käännetty Dombrovs-

kis”, kunnes vuoden 1970 tienoilta lähtien, kun ranskalainen lehti *Thèmes-64* julisti teemasta kilpailun, sitä alettiin vähitellen kutsua Hannelius-teemaksi.

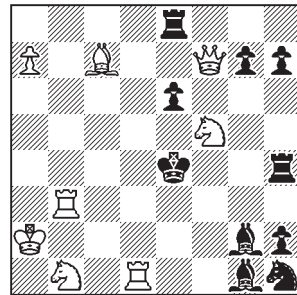
Mutta tarina eteni vähän samaan tapaan kuin Dombrovskis-teeman suhteen. Vuonna 1991 saksalaiset (taas!) onnistuivat kaivamaan esiin berliiniläislaattijan tehtävän **12**, joka edelsi Hanneliuksen idean yli 20 vuodella:

*1.- Ld4 2.Txd4#, 1.- Le3 2.Txe3#, 1.- e5 2.Rd6#. 1.Tbd3? (2.Rc3#) Ld4!, 1.Tdd3? (2.Rd2#) Le3!, **1.Re7!** (2.Dxe6#), 1.- Ld4 2.Rd2#, 1.- Le3 2.Rc3# (1.- e5 2.Df5#, 1.- Lh3 2.Df3#, 1.- Th5[6] 2.Df4#, 1.- Txe7 2.a8D#). Vaikka Hannelius-koneisto on tässäkin tehtävässä sivutuote, ei ole syytä olettaa, ettei laatija sitä nähnyt.

Lukija varmaan arvaa, mikä on kupletin juoni tästä eteenpäin – tai oikeastaan taaksepäin. Kyllä, Hannelius-teeman varhaisimmat esitykset ovat peräisin 1800-luvulta! Ensimmäinen löytämäni – tai ollakseni rehellinen, Turevskin tietokannan löytämä – on **13**: 1.Dxe1? (2.Dh1A#) Tc1a!, 1.Da8? (2.Dh8B#) Lxf2b!, **1.Ke6!** (sp.), 1.- Tc1a 2.Dh8B#, 1.- Lxf2b 2.Dh1A# (1.- Rf4+ 2.Rxf4#, 1.- Lf5+ 2.Lxf5#, 1.- Lf3[xg2] 2.Th4#).

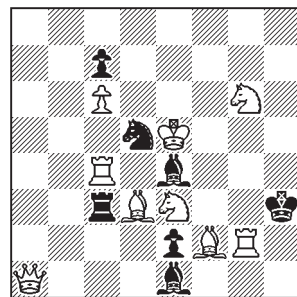
Muodollisesti ehdot täyttävä saavutus, mutta jos jotakuta häiritsee upseerin lyövä houkutusalkusiirto ja hiukan keinotekoinen ”puolustus” 1.- Tc1 (joka on oikeastaan 1.- T~), niin kolme vuotta myöhemmin ilmestyneen **14**:n luulisi tyydyttävän vaativampaa makua: 1.b3[La2]? (2.Dd7A#) Rxf4a!, 1.Da2? (2.c3B#) c4b!, **1.Df7!** (sp),

S12. Bruno Sommer 1. palk. Dt. Schachbund 1929

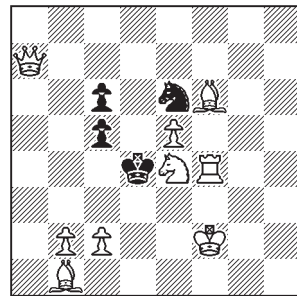
2# 8+10

S13. Søren Sørensen 1. palk. [set] British Chess Association 1873

2# 9+7

S14. Robert Braune *The Westminster Papers* 1876

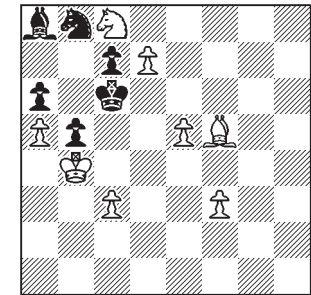
2# 9+4

1.- Rxf4a 2.c3B#, 1.- c4b 2.Dd7A# (1.- Kd5[c4] 2.Rc3#). Totta kyllä, mR:n yhdentekevät siirrot johtavat lukuisiin duaaleihin, mutta se kertoo lähinnä puutteellisesta kokonaisrakenteesta eikä vaikuta teemapelin korrekisyyteen.

En malta olla esittelemättä vielä kolmatta 1800-luvun suoritusta **15**: 1.Le6? (2.d8RA#) Rxd7a!, 1.d8D? (2.Le4B#) Kb7b!, **1.f4!** (sp.), 1.- Rxd7a 2.Le4B#, 1.- Kb7b 2.d8RA# (1.- Kd5,Lb7 2.Re7#), joka on oikea oppikirjaesimerkki Hannelius-teemasta heikosta alkusiirrosta huolimatta (musta uhkaa 1.- Kd5), sillä niin Hannelius- kuin Dombrovskis-teemankin esityksiä rasittavat usein huonohkot alkusiirrot.

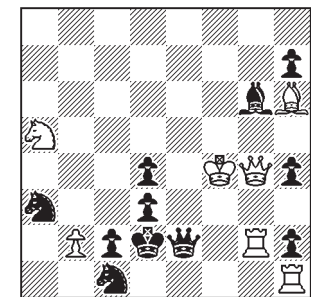
1900-luvun alkupuolella ennen Sommerin ”ensiesitystä” (S12) ehti Hannelius-apajille vielä rapiat puolen tusinaa problemistia, joiden tuotoksista olkoon esimerkkinä **16**: 1.Dg3? (2.De1A#) hxg3 2.Kxg3#, 1.- Df2+a!, 1.Df3? (2.Kg4B#) L~5 2.K[x]f5#, 1.- Dxd2b!, **1.De6!** (sp.), 1.- Df2+a 2.Kg4B#, 1.- Dxd2b 2.De1A# (1.- L~ 2.K[x]f5#, 1.- Le4 2.Ke5#, 1.- h3 2.Kg3#, 1.- Ra~ 2.R[x]c4, 1.- Rc~ 2.R[x]b3#). Joissakin tähän asti esitellyissä esimerkeissä teemapeli on voinut olla valmiina jo alkuasemassa ainakin toisessa teemamuunnelmassa. Dombrovskis-teemassahan se ei ollut luovallista, entäpä Hanneliuksessa? Tähän voisi vastata diplomaattisesti, että se on toki luovallista, sillä Hanneliuksesta puuttuu tuo Dombrovskis-teemalle ominainen paradoksaalisuus,

S15. Antonín Petrnoušek 114. *Národní listy* 1899

2# 8+6

S16. Jan Hartong Palk. *Western Morning News and Mercury* 1928

2# 7+11

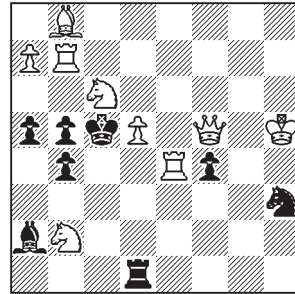
mutta aina parempi, jos vasta alkusiirron jälkeinen peli paljastaa nuo Hannelius-efektit.

Ihanne-Hannelius

Taas otsikkona voisi olla myös ”täydellinen (t. täysi) Hannelius”: ”Hannelius-teema, jossa molemmat mustan teemasiirrot esiintyvät houkutusvaiheissa vaihtoehtoisesti joko kumouksina tai puolustuksina” (*ECP*, 202), eli lausekkeet

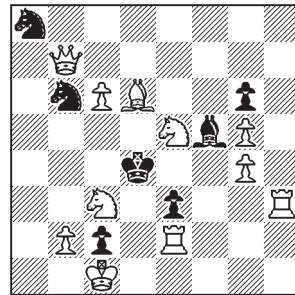
1.~ (2.A#) a!,
 1.- b 2.C(B)#,
 1.~ (2.B#) b!,
 1.- a 2.D(A)#,
 1.! (2.~#) a/b 2.B/A#.

S17. Juri Šost
3. s. Neuvostoliiton
V joukkueimest. 1968

2# 9+8

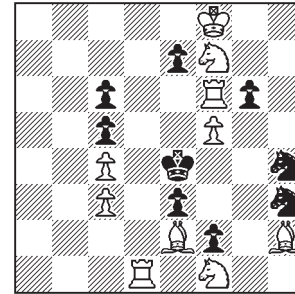
S18. Juraj Brabec &
L'udovit Lehen
4. palk. Šachove umění 1978

2# 11+7

simmäinen löytämäni esimerkki on **18**:
 1.Da6? (2.Rf3B#), 1.- Rc4a 2.Dxc4C#,
 1.- Lxg4 2.Dd3#. 1.- Le4c!, 1.c7?
 (2.Rb5A#), 1.- Rd5b 2.Dxd5D#, 1.-
 Ld7 2.De4#, 1.- Ld3d!, 1.Df7? (sp.), 1.-
 L~ 2.Df4#, 1.- Le4c 2.Rb5A#, 1.- Ld3d
 2.Rf3B#, 1.- Rc7!, **1.Thxe3!** (sp.), 1.-
 Rc4a 2.Rf3B#, 1.- Rd5b 2.Rb5A#, 1.-
 Rb~ 2.Db4#, 1.- Le4c 2.Txe4#, 1.- Ld3
 2.Txd3#, 1.- Rc7 2.Dxb6#. Tehtävää
 mutkistaa hiukan se, että siinä on yksi
 houkutusvaihe (1.Df7?), jossa muuhun
 houkutuspeleihin nähden toteutuu aivan

S19. Marsil Gafarov
1. s. Neuvostoliiton
V joukkueimest. 1968

2# 10+9

normaali Hannelius-kaavio, mutta jos
 sen jättää pois, paljastuu Hannelius
 puolustusmuodossa temaattisten hou-
 kutusvaiheiden ja ratkaisun välillä!
 Teemaesityksen tuoreus – kuten edel-
 lisessäkin tehtävässä – selittänee kor-
 kean sijoituksen vaativassa kilpailussa.

Syklinen Hannelius

Hannelius-kumoukset ja matit voivat
 muodostaa myös kehän, esimerkkinä
 3-jäseninen sykli:

1.~ (2.A#) a!,
 1.~ (2.B#) b!,
 1.~ (2.C#) c!,
 1.! (2.~) a/b/c 2.B/C/A#
 (tai 2.C/A/B#).

Tämähän voisi periaatteessa olla
 myös ”Dombrovskis-sykli”, mutta tee-
 ma menettäisi kaiken paradoksi-luon-
 teensa, joten syklinen Hannelius on
 parempi.

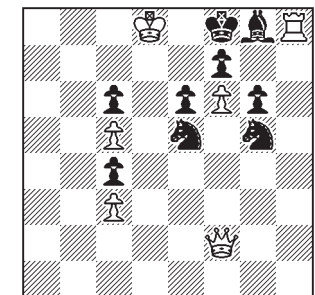
Kun ranskalainen *Thèmes-64* jär-
 jesti Hannelius-teemasta (tai olisiko
 ollut käännetystä Dombrovskisista?)

teematurnauksen vuosina 1970–1, sen
 voittaja esitti syklistä Hannelius-tee-
 maa, mutta semmoinen oli kyllä
 laadittu jo pari vuotta aikaisemmin
 (tehtävä **19**): 1.Re5? (2.Ld3A#) Rf4a!,
 1.Lg4? (2.Te6B#) Rf3b!, 1.Le5?
 (2.Rg3C#) Rxf5c#, **1.Td7!** (2.Txe7#),
 1.- Rf4a 2.Rg3C#, 1.- Rf3b 2.Ld3A#,
 1.- Rxf5c 2.Te6B#. Teemamatit ovat
 valmiina jo alkuasemassa, mutta sehän
 on Hanneliuksessa sallittua.

Hannelius- ja Dombrovskis-
variantteja

Sekä Dombrovskis- että Hannelius-
 teemasta on laadittu erityyppisiä
 muunnoksia, mutta jätän ne nyt sik-
 seen muuten, paitsi että esittelen pari
 po. teemojen yhdistelmää. Tehtävässä
20 on yhdistetty teemojen perusmuo-
 dot: 1.Dd2? (2.Dd6A#) Re4b 2.Dh6#,
 1.- Rd3a!, 1.Dh2? (2.Dh6B#) Rg4d
 2.Dd6B#, 1.- Rh3c! 1.Dh4? (2.Dh6B#)
 Rg4d!, 1.Dd4? (2.Dd6A#) Re4b!,
1.Df4! (sp.) 1.- Rd3a,Rg4d 2.Dd6A#,
 1.- Rh3c,Re4b 2.Dh6B#.

S20. David Hjelle
Die Schwalbe VII/1952

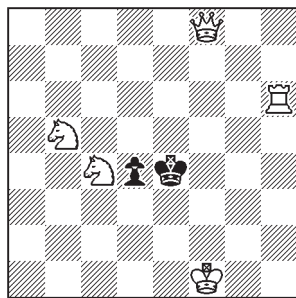
2# 6+9

En tiedä, onko **17** ensiesitys, mutta
 se on yksi vanhimmista, jonka löy-
 sin: 1.Re7? (2.Dc8A#), 1.- Txd5b
 2.Rd3#, 1.- Lxd5a!, 1.Te5? (2.Df8B#),
 1.- Lxd5a 2.Dc2#, 1.- Txd5b!, **1.Re5!**
 (2.Rd7#), 1.- Lxd5a 2.Df8B#, 1.- Tx-
 d5b 2.Dc8A# (1.- Kxd5 2.Txb5#).
 Tehtävässä on vielä neljäskin vaihe:
 1.Dc8? (2.Re7,Rxb4#), 1.- Kxd5
 2.Te5#, 1.- Txd5+ 2.Re5#, 1.- Lxd5!,
 joka antaa matinmuutoksia ja täyden-
 tää reversal I -kaavion ja selittänee
 osittain tehtävän korkean sijoituksen
 vaativassa kilpailussa – vaikka siihen
 olisi voinut riittää jo ihanne-Hanneli-
 us-kaaviokin.

Hannelius-teema
puolustusmuodossa

Tämän teemamuunnoksen määritel-
 mä on *mutatis mutandis* sama kuin
 Dombrovskis-teeman vastaavan va-
 riantin, ja nimityskin voi olla myös
 ”kompleksinen”: ”Hannelius-teema,
 jossa sen sijaan, että mustan siirrot
 olisivat kumouksia, ne ovat puolus-
 tuksina vastaavissa houkutuksissa ja
 johtavat matinmuutoksiin verrattuna
 yhdistävään vaiheeseen, joka on ta-
 vallisesti ratkaisu, mutta voi olla myös
 muu houkutus...tai jopa esipeli” (*ECP*,
 202). Lauseke on: 1.~ (2.A#) a 2.C#,
 1.~ (2.B#) b 2.D#, 1.~ a/b 2.B/A#. En-

S21. Miklós Locker
erikoispalk. 64 1971
versio: Juri Antonov

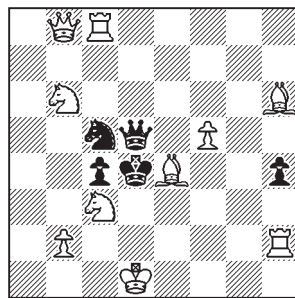

2# 5+2

Edellisen tehtävän koneisto tuntuu hiukan kaavamaiselta ja kankealta, mutta tällä teemayhdistelmällä sitä voi olla vaikea välttää, kuten **21** osoittaa: 1.Th5? (2.Df5A#) Kd3a!, 1.Th3? (2.Df3B#) Kd5b!, 1.Tc6? (sp.), 1.- Kd3a 2.Df5A#, 1.- Kd5a 2.Df3B#, 1.- d3!, 1.Rba3? (sp.), 1.- Kd3a 2.Df3B#, 1.- Kd5b 2.Df5A#, 1.- d3!, **1.Df2!** (sp.), 1.- Kd3a 2.De2#, 1.- Kd5b 2.Dxd4# (1.- d3 2.Rc3#). Teemat on tässä yhdistetty näppärästi, toistuvien kumouksien tosin, mutta 4x2-Zagorujko-muodossa ja miniatytyriasisussa!

Degener esittelee kirjassaan vielä ”Hanneliuksen ja Dombrovskisin yhdistelmän kaksoisuhkauksin” (Dombrovskis-Hannelius Mischform [Doppeldrohung]): ”Houkutusten kaksoisuhkaukset palaavat takaisin ratkaisussa mattisiirtoina juuri niiden puolustusten jälkeen, joihin ne aikaisemmin kumoutuivat” (Degener, 112). Tälle teemalle en ole löytänyt varhaisempaa

S22. Vladimir Trojanovski
64 – Šahmatnoje obozrenije 1990

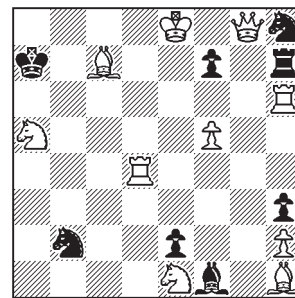
2# 10+5

esimerkkiä kuin **22**, joka kutakuinkin edeltää Degenerin antaman esimerkin (Milan Vukcevic, *US Problem Bulletin* IX–X/1991): 1.Df4? (2.Rb5A, Re4B) Rxe4a 2.Td2#, 1.- Dxe4b!, 1.Txh4? (2.Rb5A, Re2B) Dxe4b 2.Dd6#, 1.- Rxe4a!, **1.Th3!** (2.Le3#), 1.- Dxe4b 2.Rb5A#, 1.- Rxe4a 2.Re2B# (1.- Dd6 2.Dxd6#). Muitakin keinoja kuin kaksoisuhkaukset on käytetty puhaltamaan eloa näihin teemoihin, joita nyt voi jo pitää vanhoina ja vakiintuneina.

Vladimirov-teema

Ylhäällä ”neliapilaksi” nimittämäni teemajoukon hankalin laadittava on epäilemättä sen uusin tulokas, eli Vladimirov-teema: ”Houkutusten alkusiirrot tulevat mattisiirroiksi juuri niiden puolustusten jälkeen, joihin ne aikaisemmin kumoutuivat” (Degener, 472), eli kaaviona 1.A? a!, 1.B? b! 1.Z! a/b 2.A/B#. *ECP* lisää vielä määritel-

S23. Jakov Vladimirov
Šahs/Šahmaty (Riiika) 1977

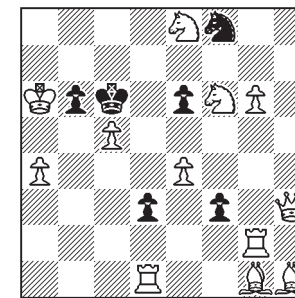

2# 10+8

mään, että ”Kaksi muunnelmää (houkutusta) on minimivaatimus” (*ECP*, 458). Ainoana, mutta sitäkin merkityksellisempänä erona Dombrovskisteemaan on se, että kumoussiirtojen vastinpareina ovat nyt alkusiirrot, eivät uhkaukset. Teema keksittiin vasta vuonna 1977 ilmeisesti lähes samanaikaisesti useammankin laatijan voimin, joista **23**:n laatijan mukaan teema myöhemmin sai nimensä: 1.Tdd6A? (2.Ta6 ,Dg1#) Rg6a!, 1.Td8B? (2.Ta8,Lb8,Dg1#) Lg2b!, **1.Dg1!** (2.Td~#), 1.- Rg6a 2.Td6A#, 1.- Lg2b 2.Td8B#, 1.- Rb~ 2.TxR#. Heikkouksia ovat tietysti moniuhkauksen luova alkusiirto ja dualistiset mattisiirrot, mutta päämuunnelmat täyttävät kyllä teema-vaatimukset. Järjestely mse2+vRe1 on tietysti karkea.

Hiukan mutkikkaamman koneiston esittelee **24**: 1.e5A? (2.Dxf3#) f2a! 1.cxb6B? (2.Tc1#) Rd7 2.Dxe6#, 1.- d2b! **1.Tc2!** (sp.), 1..f2a 2.e5A#,

S24. Alfreds Dombrovskis
Erik. kum. 64 1977

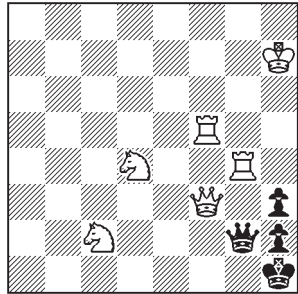

2# 12+6

1.- d2b 2.cxb6B# (1.- R~ 2.Dxe6#, 1.- dxc2 2.Td6#, 1.- e5 2.Dc8#, 1.- bxc5 2.Txc5#, 1.- b5 2.axb5#). Houkutukset 1.Tc1? (2.cxb6#) d2! ja 1.Dxf3? (2.e5#) e5! täydentävät reversal II -koneiston. Samana vuonna vielä laatijakvartetti Rauf Aliovsadzade, Mecnun Vahidov, Ilja Liukumovitš ja Jakov Vladimirov ehätti yhteistehtävällään (Erik. palk. *Šahs/Šahmaty* [Riiika] 1977) mukaan karkeloihin, samoin Fedir Kapustin, A. Veinštein, Viktor Mel’nitšenko, Roman Zalokotski ja yhteistehtävällään vielä Andris Boitmanis ja Alfreds Dombrovskis. Alkurynnäkköä hallitsivat neuvostolaatijat ja -lähteet, mutta vähitellen lännessäkin saatiin juonesta kiinni.

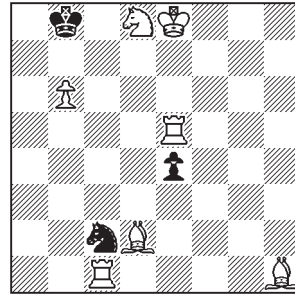
Tässä vaiheessa on syytä tehdä selväksi, että Vladimirov-teemassa ei pidetä sellaisia muunnelmia temaattisina, joissa ”houkutukset” kumoutuvat upseerien lyönteihin, jotka sitten ratkaisussa tapahtuvat toi-

S25. Samuel Loyd
Hartford Globe 1877 (v)

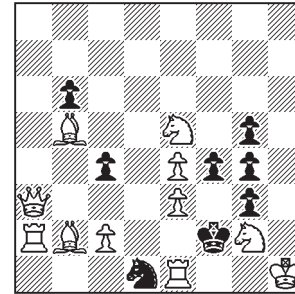
2# 6+4

S26. Mihailo Stojnić
4. palk. Mat Plus1997

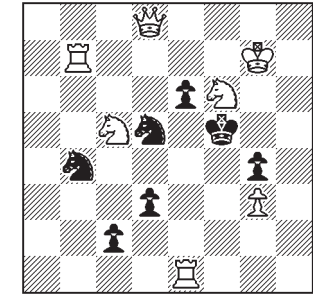
2# 11+8

S27. Vitali Kvjatkovski
2. kum. Hlas l'udu 1982

2# 7+3

S28. Vjatseslay Pil'tsenko & Valeri Šavyrin
3. kum. Šahmaty 1979

2# 7+7

sinpäin, kuten esimerkiksi tehtävässä **25**: 1.De4? (2.Tf1#) Kgl 2.De1#, 1.- Dxe4!, 1.Db7? (2.Tf1#) Kgl 2.Dbl#, 1.- Dxb7+! (1.Dd5[c6]? [2.Tf1#] Kgl!) **1.Da8!** (2.Tf1#), 1.- De4 2.Dxe4#, 1.- Db7+ 2.Dxb7#, 1.- Kgl 2.Da1#, 1.- Df3 2.Dxf3#. Tällekin varoittavalle esimerkille uhraan kuvion vain siksi, että se ei muuten tehtävänä ole hassumpi (jos ummistaa silmänsä yövartijoille vRc2 ja vRd4, jotka voitaisiin korvata valkeilla sotilailla). Tämmöisiä esimerkkejä – ja paljon pahempia – löytyy vielä 1900-luvultakin viljalti, ja niitä voisi luonnehtia nimityksellä ”kvasi-Vladimirov”.

Ihanne-Vladimirov

ECP tarjoaa tässä auttavan kätensä, sillä se ei ainoastaan anna teeman määrittelmää vaan myös ensimmäisen laaditun tehtävän: ”Vladimirov-teema[n esitys], jonka ratkaisussa matin-

muutokset seuraavat houkutuspuelin ei-kumouksia” (*ECP*, 459). Serbilaiattijan pioneeri **26**: 1.exf4A? (2.Rxg4#) Rc3a! 1.- Re3 2.Dxe3#, 1.c3B? (sp.) Rxe3b!, 1.- Rxc3 2.Lxc3#, 1.Ld4! (sp.), 1.- Rc3 2.exf4#, 1.- Rxe3 2.c3# (1.- fxe3 2.Df8#, 1.- f3 2.Rxg4#, 1.- Rb2 2.exf4#, 1.- c3 2.Tf1#). VLb5 on tosin heikosti työllistetty, mutta msc4 tarvitaan asemassa (torjuu duaalin 1.- Rxe3 2.c4#), ja ilman L:ä 1.- c3 olisi kiusallinen).

Ristiinsuljettu Vladimirov

Tälle variantille on kaksikin mahdollista lauseketta:

- 1.A? a!, 1.- b 2.B(C)#,
- 1.B? b!, 1.- a 2.A(D)# tai
- 1.A? a 2.C# 1.- b 2.B#,
- 1.B? b 2.D#, 1.- a 2.B#,

eli ”[K]aksimuunnelmainen Vladimirov-teeman esitys reversal-muodossa” (*ECP*, 458). Ensin mainitussa

muodossa erittäin taloudellisesti sen esittää varhainen **27**: 1.Ta5A? (sp.) Re3a!, 1.- e3b 2.Ta8C#, 1.Tc5B? (sp.) e3b!, 1.- Re3a 2.Tc8D#, **1.Lf4!** (sp), 1.- Re3a 2.Ta5A#, 1.- e3b 2.Tc5B#. Kuten tämä ja monet muut teemasta laaditut esimerkit osoittavat, valkean taktiikka melkein aina sisältää patteripeliä.

Vladimirov-teema puolustusmuodossa

Tällekin teemalle löytyy vastinpari Dombrovskis-teemasta, joten määrittelmä voisi kuulua: ”Vladimirov-teema, jossa sen sijaan, että mustan siirrot olisivat kumouksia, ne ovat puolustuksina vastaavissa houkutuksissa ja johtavat matinmuutoksiin verrattuna yhdistävään vaiheeseen, joka on tavallisesti ratkaisu, mutta voi olla myös muu houkutus...tai jopa esipeli”. Teemavariantin kaavio on siis 1.A? a 2.C#, 1.B? b 2.D#, 1.~ a/b 2.A/B# ja nimitys

voisi olla myös ”kompleksi Vladimirov”. Basisty (s. 107) antaa varhaisen esimerkin **28**: 1.Rfd7A? (2.Te5#) Re3a 2.Df6# [2.Tf7??], 1.- Rc6!, 1.Rh7B? (2.Dg5#) Re7b 2.Df8# [2.Tf7??], 1.- c1D!, **1.Tf7!** (2.Rxd5#), 1.- Re3a 2.Rfd7A#, 1.- Re7b 2.Rh7B#.

Vladimirov-paradoksi

ECP määrittelee teeman, joka kantaa myös nimeä ”Vladimirov-efekti”, näin: ”Vladimirov-teeman yksimuunnelmainen muoto. Sen sijaan, että mustan teemasiirto kumoaisi [temaattisen houkutuksen], se voi olla myös puolustus, joka johtaa uuteen mattiin verrattuna toisen temaattisen vaiheen alkusiirtoon” sanoo *ECP* antaen lausekkeen 1.A a! tai 1.- a 2.X, 1.Y a 2.A# (*ECP*, 458). Esimerkissä **29** mustan teemasiirto toimii sekä kumouksena että muunnelmasiirtona, eli se on esimerk-

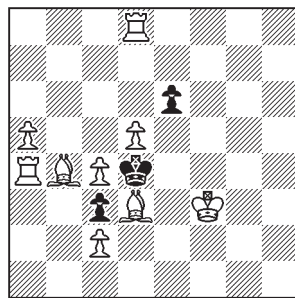
ki kaksinkertaisesta Vladimirov-paradoksista: 1.c5A? (sp.) e5a 2.La3X#, (1.- Ke5 2.Lxc3#) 1.- exd5!, 1.Ld6? (sp.) exd5 2.c5A#, 1.- e5a!, **1.Lf8!** (sp.) e5a 2.c5A# (1.- exd5 2.Txd5#, 1.- Ke5 2.Lg7#).

Banny-teema

Vastinparina Vladimirov-teemalle on Banny-teema, jossa ”Houkutusten alkusiirrot esiintyvät ratkaisussa matteina niin, että ensimmäinen houkutusalkusiirto on matti toista kumousta vastaan ja päinvastoin” (ECP, 51), eli lauseke 1.A? a!, 1.B? b!, 1.! a/b 2.B/A#. Kuten Vladimirov-teemassa, tässäkin ei ole suotavaa, että temaattiset matit ovat mahdollisia jo alkuasemassa (esipelissä). Sellaisia tulkintoja voisi nimittää ”pseudo-Bannyksi”. Teema on saanut nimensä tehtävän **30** laatijan mukaan: 1.e3A? (2.Dg2#) De6a! 1.e4B? (2.Dg2#) Dd6b!, **1.Dd1!** (2.Dg1#), 1.- De6a 2.e4B#, 1.- Dd6b 2.e3A# (1.- Dd3 2.exd3#, 1.- Dxe2+ 2.Dxe2#). Samoihin aikoihin ilmestyi myös muita teemaesimerkkejä (Imants Ķīsis, 1. palk. *ŪV ČSTV* 1968, Juri Vahlakov, 2. palk. *Šahmaty v SSSR* 1968, Halvar Hermanson, *Sächsische Zeitung* 1968, Visvaldis Veders, 64 1968, Sergei Šedej, 1. kum. *Československý šach*, Vladimir Velikoslavski, 1. palk. *Die Schwalbe* 1968), joissa lähes kaikissa hyödynnettiin jotakin patteri- tai puolipatterikoneistoa, joten aihe oli selvästi ”ilmassa”.

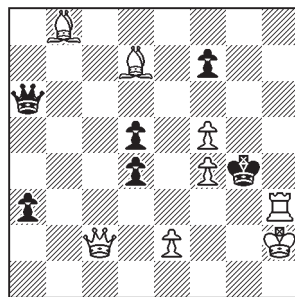
Ei liene kenellekään enää yllä-

S29. Anatoli Vasilenko 2. palk. *Magadanskij komsomolets* 1985

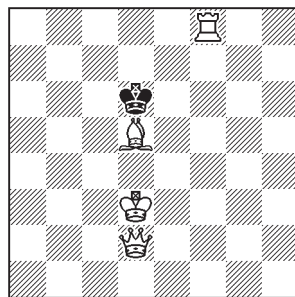
2# 9+3

S30. Dmitri Banny 4. palk. *Šahs/Šahmaty (Riika) 1968–9*

2# 8+6

S31. Joseph Kling 4. *The Chess Euclid 1849*

2# 4+1

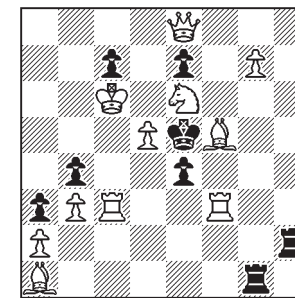
tys, että ensimmäiset Banny-teeman esitykset löytyvät jo 1800-luvulta. Tehtävä **31** tekee sen shakkaavan alkusiirron avulla: 1.Dg5A? (sp.) Kd[c]7 2.Dd8#, 1.- Kc5a!, 1.Da5B? (sp.) Kd[e]7 2.Dd8#, 1.- Ke5b!, **1.Td8+!**, 1.- Kc5a 2.Da5B#, 1.- Ke5b 2.Dg5A# (1.- Kc7/Ke7 2.Da5/Dg5#). Alkusiirto ottaa kaksi pakoruutua kuten houkutuksetkin. Mallimatit ja mustan K-tähti sotilaattomassa asussa, mutta onhan tässä symmetriaa...

Klingin tehtävä tosin täyttää teemakriteerit, mutta jonkun mielestä kyse on huijauksesta. Heidän tuotumustaan ehkä tyynnyttää toinen esimerkki **32** 1800-luvulta: 1.Lg4A? (2.Tf5#) Tf1a!, 1.Lh3B? (2.Tf5#) Tf2b!, **1.Dh5!** (sp.), 1.- Tf1a 2.Lh3B, 1.- Tf2b 2.Lg4A# (1.- Kf6 2.Lxe4#, 1.- Tg...[x]7 2.Tc2#, 1.- Th...[x]5 2.Tc1#, 1.- bxc3 2.Lxc3#, 1.- e~ 2.Tc[x]e3, 1.- Th~2 2.Lg4#, 1.- Tg~1 2.Lh3#). Tässä tehtävässä saattaa jäädä häiritsemään se, että temaattiset matit seuraavat myös monia mT:en epätemaattisia siirtoja. Laatijan puolustukseksi on sanottava, että duaaleja ei silti ole yhtään ja että Banny-kaavio ei hänen mielessään ollut varmaan päällimmäisenä.

Käännetty Banny-teema

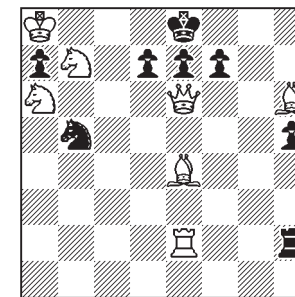
Yhdessä tapauksessa teemamattien olemassaolo alkuasemassa (tai siihen verrattavassa houkutusessa) sallitaan, tai sitä jopa edellytetään. Ns. käännetyn Banny-teeman määritelmä kuuluu: ”Banny-teema, jossa temaattiset

S32. Arthur F. Mackenzie *Leeds Mercury Weekly Supplement* 1895

2# 11+8

S33. Charles F. Way *The Problemist 1961*

2# 7+8

muunnelmat ovat olemassa jo alkuasemassa [esipelissä]. Mustan teemasiirrot kumoavat valkean temaattiset alkusiirtohoukutukset, ja ratkaisu on itsenäisen”, eli kaavio on siis *(?) 1.- a 2.B#, 1.- b 2.A#, 1.A? a!, 1.B? b!, 1.X! Esimerkkinä olkoon vanhin löytämäni **33**: 1.- fxe6a 2.Lg6B#, 1.- dxe6b 2.Lc6A#, 1.Lc6A? fxe6a! 1.Lg6B? dxe6b!, **1.Dd6!** (2.Db8#), 1.- Rxd6[c7+] 2.R[x]c7#, 1.- e6 2.Df8#, 1.- f6 2.Lg6#, 1.- f5 2.Dg6#, 1.- exd6 2.Lg2#. Tehtävässä

on tiettyä epäpuhtautta, mm. moniuhkauksia houkutuksissa ja temaattisen matin esiintyminen myös ratkaisussa, mutta mitään konkreettista parannusta en pysty esittämään, ja teeman vähimmäisvaatimukset toki täyttyvät. Ehkä vRa6 ja mRb5 ovat tarpeettomia, mutta se ei vaikuta temaattiseen peliin.

Käännetystä Banny-teemasta on olemassa myös syklinen muoto:

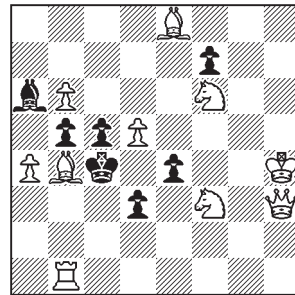
- *(?) 1.- a 2.A#,
- 1.- b 2.B#,
- 1.- c 2.C#,
- 1.A? b(c)!,
- 1.B? c(a)!,
- 1.C? a(b)!,
- 1.X!

ja siitä on olemassa melkein kaikkein vanhin syklisen Bannyn esitys **34**: 1.b7? (sp) 1.- d3a 2.Df1A#, 1.- exf3b 2.Dg4B#, 1.- cxb4c 2.Dc8C#, 1.- bxa4!, 1.Df1A? exf3b!, 1.Dg4B? cxb4c!, 1.Dc8C? d3a!, **1.Dh2!** (2.Da2#), 1.- d3 2.De2#, 1.- exf3 2.Df4#, 1.- cxb4 2.Dc7# (1.~ 2.Lxb5#). Tässä ratkaisu tuottaa 3-kertaisen matinmuutoksen, kun taas S33:n ratkaisu muutti pelin tyystin.

Ihanne-Banny

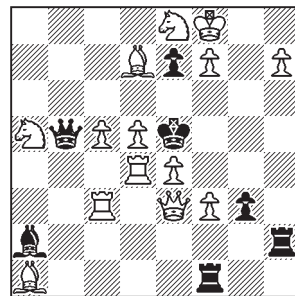
Myös Banny-teemasta on olemassa ihanne-muoto tai ”täydellinen (t. täysi) Banny”, jossa: ”temaattisia matteja seuraavat matinmuutokset niissä houkutuksissa, joissa ne eivät toimi kumouksina” (ECP, 52). Tästä teemasta vanhin löytämäni esimerkki on puolipatte-

S34. Dmitri Banny V. I. Lenin MT, 64 1970

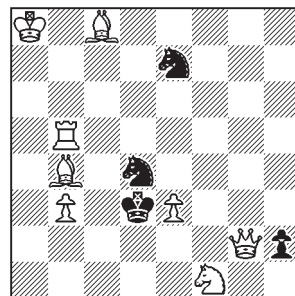
2# 10+7

S35. Itzhak Kelson & Joseph Retter 1. palk. PCCC TT 1961

2# 14+7

S36. Valentin Rudenko & Viktor Mel'nitzenko 1. palk. Szachy 1977

2# 8+4

ri-artikkelissa esittelemäni **35**: 1.Td1A? (2.Dg5#) Txf3a!, 1.- Th5b 2.Tb3#, 1.Td2B? (2.Dg5#) Th5b!, 1.- Txf3a 2.Tb4#, 1.Tb3! (2.Dg5#), 1.- Txf3a 2.Td2B#, 1.- Th5b 2.Td1A# (1.- Dxd7 2.Rc4#, 1.- Tb2 2.h8D/L#, 1.- Txa1 2.f4#). Tästä runsaudensarvesta löytyy vielä mm. reversal I Zagorujko-nuodossa ja puolustuksenmuutoksia.

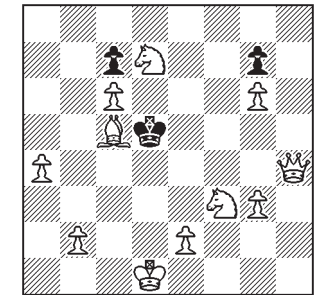
Kompleksi Banny

Ja taas tästäkin teemasta löytyy myös kompleksi muoto eli ”Banny-teema puolustusmuodossa”: ”Mustan temaattiset siirrot eivät ole kumouksia, vaan yhdessä vaiheessa ne toimivat puolustuksina, joita seuraavat valkean temaattiset matit toisessa” eli lauseke 1.A? a 2.C, 1.B? b 2.D#, 1.X a/b 2.B/A (ECP, 51). Koska tehtävässä **36** kumpikin mustan teemasiiro seuraava puolustuksena kumouksina, tehtävä esittää myös Vladimirov-teeman puolustusmuodossa: 1.Tc5A? (2.Tc3#), 1.- Rf3a 2.Dc2#, 1.- Re2b 2.La6#, 1.- Rd5!, 1.Te5B? (2.Dd2#), 1.- Rf3a 2.La6#, 1.- Re2b 2.De4#, 1.- h1D/L!, **1.La6!** (2.Td5#), 1.- Rf3a 2.Te5B#, 1.- Re2b 2.Tc5A#, (1.- Rxb5 2.Lxb5#). Meredith-muotoinen Zagorujko. Tämöisiä helmiä laatija löytää, kun osaa asiansa ja tietää, mitä hakee!

Syklinen Banny-teema

Samoin kuin uhkaus- ja kumouspuolella Hannelius-teema, mutta toisin

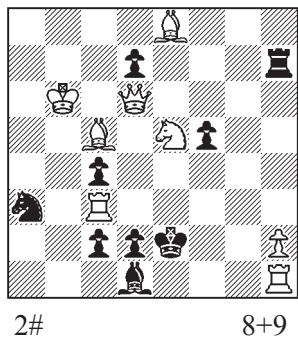
S37. Ferdinand F. Möller 150 ausgewählte Schachaufgaben 1909

2# 11+3

kuin paradoksaalinen Vladimirov-teema, Banny-teema taipuu myös sykliin esitykseen, jonka lauseke on 1.A? a!, 1.B? b!, 1.C? c! 1.~ a 2.B(C)#, 1.- b 2.C(A)#, 1.- c 2.A(B)#. Ensimmäistä teemaesitystä ei sentään tarvitse etsiä 1800-luvulta, mutta yli 100 vuoden päästä kuitenkin. Degener (s. 58) antaa tehtävän **37**: 1.Rd2A? (2.De4#) Kxc6a!, 1.Rfe5B? (2.Dc4#) Ke6b!, 1.Rd4C? Kc4c!, **1.Dh1!** (sp), 1.- Kxc6a 2.Rfe5B#, 1.- Ke6b 2.Rd4C#, 1.- Kc4c 2.Rd2A#, (1.- Ke4 2.Rh4#). Laatijan tarkoituksena on ollut mitä ilmeisimmin esittää mK-tähti kaksi pakoruutua antavin alkusiiirroin, mutta ”vahingossa” tehtävä päättyikin tehtävähistoriaan muista syistä. Ensimmäisenä syklisen Bannyn lienee tietoisesti esittänyt Banny itse (kts. S34), mutta siinä kuten monissa muissa varhaisesityksissä teemapeli on valmiina jo esipelissä (joka on sallittua ”käännettyssä Banny-teemassa”). Ensimmäinen

**S38. Valeri Šavyrin &
Viktor Mel'nišenko**
1.–2. palk. Aleksandr Petrov MT
1975, Bjulleten' TsŠK SSSR 7/1975

”puhdas” nykyaikainen esitys näyttäisi olevan **38**: 1.Rg6A? (2.De5,Rf4#) Th4a!, 1.Rg4B? (2.De5,Te3#) Th3b!, 1.Rf3C? (2.Dxd2, De5#) Th6c!, **1.De7!** (2.Rf7#) Th6+c 2.Rg6A#, 1.- Th4a 2.Rg4B#, 1.- Th3b 2.Rf3C# (1.- Txe7 2.Lh5#). Pienenä muodollisena puutteena näyttäisivät olevan teema-houkutusten moniuhkaukset, mutta ne toisaalta pakottavat mustan juuri ”oikeisiin” temaattisiin puolustuksiin kussakin vaiheessa.

Lopuksi

Tila loppuu, joten tällä kertaa en käsittele ym. teemoja 3- ja monisiirtoisissa mattitehtävissä enkä myöskään itsemateissa. Tavoitteeni on ollut sekä kartoittaa 2#-tehtävissä teemojen eri variantit että myös niiden ja perusmuotojen esiintyminen aina 1800-lu-

vulta nykypäivän kynnykselle. Aivan uusimmat tulkinnot olen jättänyt tarkoituksella pois. Vaatimattomana tarkoitukseni on ollut päivittää myös suomeksi näiden teemojen tila – ehkä ensimmäistä kertaa. Kolmen tai neljän viime vuosikymmenen kehitys olisi sitten oman kirjoitelmansa aihe.

Kaikkien teemalausekkeiden kahlailminen läpi voi olla työlästä, mutta niiden opettelu auttaa tekemään selkoa monista nykypäivän teemoista, jotka eivät sisällä niinkään tiettyä strategiaa (ihannetapauksessa sitäkin!), vaan pikemmin siirtojen keskinäisiä suhteita ja funktioita.

Sähköiset lähteet / *On-line sources*:

- PDB (Die Schwalbe)
- yacpdb (Dmitri Turevski)

Painetut lähteet / *Printed Sources*:

- Basisty, Mark (toim.): *Slovar' terminov šahmatnoj kompozitsii*. Kni-ga: Kiev 2004
- Degener, Udo: *Von Ajec bis Zappas. Problemschach-Lexikon der Zweizüger-Themen*. 2. korrigierte und erweiterte Auflage. Udo Dege-ner-Verlag: Potsdam 2012.
- Velimirović, Milan & Valtonen, Kari: *Encyclopedia of Chess Problems. Themes and Terms*. Chess Informant: Beograd 2012.